

Weten

Vorige week heb ik gesproken over Zenmeester Tōzan Ryōkai die zijn meester Ungan Donjo vroeg hoe zijn leer te verwoorden, samen te vatten. Ungan zei: “Dit is het!”. Tōzan verwoordde het zelf, na het herkennen van zijn weerspiegeling in het water, iets anders. Hij zei: “De waarheid, overall ontmoet ik haar”. Later sprak hij ook over “Dat wat is”. En andere grote Zenmeesters in en rond die tijd spraken soms over ‘Waar Bewustzijn’.

Allemaal woorden die aangeven het fundamentele, de waarheid in ons leven. Wat is fundamenteel? Dat wat van zijn bestaan niet afhankelijk is van iets anders. Wat fundamenteel is ligt werkelijk aan de basis. Wat is waarheid? De waarheid die ook niet afhankelijk is van iets anders om waar te zijn. Anders zou het soms waar kunnen zijn en soms niet. De waarheid is altijd waar!

Zolang de mens leeft heeft hij gezocht naar het fundamentele, naar de waarheid. In zekere zin, dit ‘zitten’ van ons, is een zoektocht naar waarheid, naar wat werkelijk fundamenteel is in dit leven met zijn ups en zijn downs, met zijn voorspoed en tegenspoed, met gezondheid en ziekte, met leven, lijden en dood.

Zenmeester Keizan zegt over het fundamentele: “Dat wat is, is standvastig en niet bewegend, een duidelijk helder en voortdurend weten. Daarom wordt gezegd dat het weten niet afhankelijk is van verstandelijk denken. Zolang als je gedachten en je gevoelens je niet verwarren en je bevangen en je aandacht niet verstrooid is, zal dit ware bewustzijn onverminderd helder gewaar zijn.”

Ik wil wat focussen op dit woord ‘ware bewustzijn’ en het woord ‘weten’. Elke gedachte, elke emotie, elke ervaring kan alleen maar geweten worden door de aanwezigheid van bewustzijn. Haal het bewustzijn weg en wat zijn dan nog gedachten, emoties, ervaringen? Wat zijn dan nog de vreugdes en het verdriet in ons leven? Dit ware bewustzijn geeft leven, geeft vorm, geeft betekenis aan elke ervaring en daarmee geeft het leven aan ons. Om de filosoof Descartes maar weer eens te parafraseren: “Ik weet dus ik ben”. Je kan het omdraaien: ik ben dus ik weet.

Ik wil je uitnodigen in deze meditatie om eens te zitten met het woord ‘weten’. Want het is eigenlijk een wonderbaarlijk, misschien wel miraculeus iets. Dit weten is constant aanwezig. Zenmeester Zongmi noemt het “de dynamische activiteit van het ware bewustzijn”. Je weet dat je bent. Je weet wat je hoort, wat je ziet, de gedachten die voorbij komen, de emoties. Wat die gedachten, emoties, zintuiglijke ervaringen ook zijn, het is allemaal ‘weten’ en dus ‘zijn’ en dus ‘leven’.

We zoeken zo vaak naar de mooie dingen in ons leven en schieten in de weerstand wanneer het onprettige ons overkomt, maar vanuit het aspect van waar bewustzijn en weten is het allemaal eender. Net zoals de zee geen onderscheid maakt tussen kalme golven, hoge golven en woeste golven. Ja, soms produceren de golven schuim en lijken we het zicht op het water dat de golven produceert te verliezen.

Dus dit stil zitten, het verzachten, ontspannen, vriendelijk worden is als het ware de blik te laten verhelderen zodat we weer bewust kunnen worden dat alles wat is, wat we ervaren, vorm, leven, betekenis gegeven wordt door weten, de dynamische activiteit van het bewustzijn dat zelf leeg is van elke vorm, elke betekenis, en daarom juist die activiteit kan ontplooiën.

Dus zit stil en helder. De ervaringen zijn niet de belemmering. Het is leren dieper te kijken naar dit weten, naar dit ware bewustzijn en daarmee naar wat we waarlijk zijn, fundamenteel. Het is de waarheid.

* * * * *

Eerw. Baldwin Schreurs
Zondag 5 juni 2022